

Inventarisatie Europese Euro's provincie Utrecht

Peildatum 1 september 2018

Colofon

Opdrachttitel

Inventarisatie Europese euro's provincie Utrecht
Peildatum 1 september 2018

Opdrachtgever

Provincie Utrecht

Projectteam ERAC

Vincent Ketelaars, projectleider
Martijn Panjer
Robert Smeets
Bas Verberne

Documentnummer

126.670

Datum rapport

Concept – 21 december 2018
Definitief – 22 januari 2019

European and Regional Affairs Consultants (ERAC) B.V.
Vughterweg 47a
Postbus 90102
5200 MA 's-Hertogenbosch
T. +31 (0) 73 700 03 40

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Opzet van de inventarisatie	5
3. Stand van verleende euro's per 1 september 2018 – inclusief categorisering	9
4. Analyses.....	21
5. EIB-Financiering	24
6. Benchmarking	26
Bijlage 1: Multiplier	29
Bijlage 2: Overzicht Europese programma's.....	30

één Inleiding

1.1 Aanleiding

Provincie Utrecht heeft aan ERAC de opdracht verleend om in kaart te brengen hoeveel Europese middelen landen in de provincie Utrecht. De peildatum van dit meetmoment is 1 september 2018.

Dit rapport brengt bovenstaande vraag in beeld, waarbij de locatie van de organisaties die de Europese subsidie ontvangen de basis van de verdeling van deze middelen vormt. De informatie is weergegeven in overzichtelijke tabellen, figuren en andere visuals, waar nodig met een toelichting.

Hoofdconclusie

Vanaf het begin van de huidige programmaperiode 2014-2020 tot de peildatum is **€ 378.408.587** Europese subsidie toegekend aan **706** organisaties in Utrecht. Deze organisaties dragen met 1.476 projectdeelnames bij aan het realiseren van **1.310** projecten.

Met een gewogen multiplier van **1,34** lokt deze subsidie bij deze organisaties een investeringsimpuls uit van **€ 507.590.282**. Hieruit volgt een berekend werkgelegenheidseffect in Utrecht van **7.071** fte.

Buiten voorgaande cijfers die in dit rapport nader worden geanalyseerd, is financiering door de Europese Investeringsbank (EIB) het vermelden waard. Aan organisaties in de provincie Utrecht is voor 1,2 miljard aan leningen verstrekt door de EIB.

twee

Opzet van de inventarisatie

De inventarisatie van verleende euro's maakt gebruik van openbare databases en van contacten met programmabureaus / National Contact Points en wordt verdiept met verificatiegesprekken waar nodig.

2.1 Categorisering

Categorisering op projectniveau

Alle projecten worden gecategoriseerd op zes variabelen:

- Europees programma,
- Topsector,
- Bestuurlijke thema,
- Grand Societal Challenge,
- European Flagship,
- Maatregel EIM-rekentool (ten behoeve van berekening fte werkgelegenheid).

ERAC heeft de database aangelegd op nationaal niveau. ERAC inventariseert voor alle Nederlandse provincies hoeveel financiering uit de Europese programma's in die provincie verworven wordt. Met het oog op onderlinge vergelijkbaarheid kiest ERAC voor een uniforme categorisering voor alle Nederlandse provincies. Waar mogelijk is aangesloten bij veelgebruikte, 'hogere' ordeningen.

De topsectoren zijn gebaseerd op het landelijk topsectorenbeleid. De bestuurlijke thema's zijn gebaseerd op de thema's die in overgrote mate een rol spelen in de verschillende provinciale coalitieakkoorden. ERAC heeft hierbij een veelomvattende 'dwarsdoorsnede' van de provinciale c.q. regionale ordeningen gekozen. De Grand Societal Challenges en European Flagships zijn variabelen die door de Europese Commissie gebruikt worden en zorgen ervoor dat internationale en nationale vergelijkingen mogelijk zijn. De Grand Societal Challenges zijn zeven uitdagingen waarvoor gerichte investeringen in onderzoek en ontwikkeling een effectieve impact kunnen hebben ten voordele van de burgers. De European Flagships zijn nader geconcretiseerde groeilijnen (slim, duurzaam, inclusief) van de 'Europa 2020-strategie' van de Europese Commissie.

De EIM-rekentool is in opdracht van destijds het Ministerie van Economische Zaken ontwikkeld om van projecten verwachte vervolginvesteringen en werkgelegenheid in te schatten. Hiervoor zijn 21 soorten projecten (maatregelen) gedefinieerd, met voor ieder soort een eigen berekeningssystematiek van de vervolginvesteringen en werkgelegenheid.

Categorisering op organisatieniveau

Van de organisaties die participeren in de projecten wordt vastgelegd hoeveel subsidie zij binnen het project toegekend hebben gekregen. Daarnaast wordt de vestigingsplaats van deze organisaties vastgelegd. De vestigingsplaats is de basis voor de geografische verdeling van de Europese subsidie. Op deze manier kan een onderverdeling gemaakt worden naar euro's per gemeente, COROP-regio of provincie. Ten slotte wordt vastgelegd welk type organisatie de financiering ontvangt.

2.2 Programma's

Het monitoringsysteem bevat de verleende subsidies binnen de grootste en belangrijkste fondsen met Europese subsidie. Slechts enkele kleine fondsen en programma's maken geen onderdeel uit van deze inventarisatie. Denk hierbij aan het Sportprogramma of het Europees Fonds voor de Meestbehoeftigen.

De programma's categoriseren wij naar **regieniveau**. Wij maken hierin een onderscheid naar programma's onder regionale regie, nationale regie en Europese regie. Programma's onder regionale regie zijn Interreg A, EFRO en POP. Dit zijn programma's waar provincies zelf aan het roer staan en invloed uit kunnen oefenen. Programma's onder nationale regie zijn bijvoorbeeld AMIF en Interreg B. Hier is de Rijksoverheid de meest bepalende actor. Programma's onder Europese regie worden voornamelijk vanuit Brussel aangestuurd. Horizon2020 is het grootste programma onder Europese regie. Waar programma's onder regionale en nationale regie ook een bepaald geografisch gebied kennen, denk aan Interreg Twee Zeeën of Kansen voor West, zijn programma's onder Europese regie in heel Europa toepasbaar. Dit houdt in dat organisaties uit heel Europa kunnen deelnemen aan deze programma's en concurreren om het budget. Onderstaand zijn de in het monitoringsysteem aanwezige programma's benoemd, gecategoriseerd naar regieniveau.

Programma's – regionale regie

- Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (waaronder Kansen voor West II);
- Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO, onderdeel POP);
- Interreg – grensoverschrijdende samenwerking:
 - Interreg VA Deutschland-Nederland (EFRO);
 - Interreg VA Euregio Maas-Rijn (EFRO);
 - Interreg VA Twee Zeeën (EFRO);
 - Interreg VA Vlaanderen-Nederland (EFRO);

Programma's – nationale regie

- AMIF (Asiel- en Migratiefonds);
- EFMZV (Visserijfonds);
- Europees Sociaal Fonds (ESF):
 - Actieve inclusie;
 - Duurzame inzetbaarheid;
 - Sociale innovatie & transnationale samenwerking;
- Interreg VB Noordzee (EFRO);
- Interreg VB North West Europa (EFRO);

Programma's – Europese regie

- Connecting Europe Facility (CEF, voorheen TEN, Trans European Networks);
- COSME;
- COST;
- Creative Europe;
- ELENA;
- Employment and Social Innovation (EaSI);
- Erasmus+;
- Europees Globaliseringsfonds;
- Eurostars;
- Health for Growth;

- Horizon 2020:
 - Horizon 2020 Research & Innovation Action;
 - Horizon 2020 Marie Curie;
 - Horizon 2020 Coordination and Support Action;
 - Horizon 2020 Innovation Action;
 - Horizon 2020 ERC Grant;
 - Horizon 2020 SME;
 - Horizon 2020 (alle overige calls gezamenlijk);
- Interne Veiligheidsprogramma (ISF);
- Interreg VC Europe (EFRO);
- LIFE;
- URBACT;
- Urban Innovative Actions.

2.3 Dataverzameling

Bij de dataverzameling is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Er is zowel gebruik gemaakt van openbare databases als van contacten met programmabureau's. De beschikbaarheid van data verschilt per programma. Horizon2020 stelt bijvoorbeeld een zeer uitgebreide dataset beschikbaar via Cordis. In deze dataset is per deelnemende organisatie omschreven hoeveel subsidie zij ontvangen en waar ze gevestigd zijn. Bij LIFE, bijvoorbeeld, zijn alleen de totaalgegevens per project bekend. Dit houdt dus ook in dat alleen het totaal subsidiebedrag bekend is. Bij dergelijke programma's bepalen wij het bedrag in de database per organisatie door dit totaalbedrag te delen door het aantal deelnemende organisaties. Op deze manier geeft ERAC een inschatting van de verleende financiering. Voor het EFRO-programma gebruiken we gegevens die verstrekt zijn door de Management Autoriteit (MA). Ten slotte worden voor POP de gegevens verstrekt door de provincie zelf.

Wanneer alle gegevens ingevoerd zijn in de database vindt een verificatieronde plaats. Hierin worden de belangrijkste resultaten besproken met de opdrachtgever(s) en wordt bijvoorbeeld gekeken of iconprojecten missen of dat contactpersonen gedetailleerdere informatie hebben die toegevoegd kan worden aan het systeem. Pas na deze verificatieronde bevroren we de database en beginnen wij de analyse.

De aanpak van ERAC gaat uit van pragmatisme in het komen tot voldoende betrouwbare en bruikbare gegevens, zonder 'wetenschappelijk volledig' te willen zijn. Inzet is om met de gepleegde inzet tot een 80% dekkend beeld te komen, met de wetenschap dat de inspanningen om de laatste 20% te vergaren onevenredig groot zijn.

2.4 Benchmarking

Ter vergelijking van de verkregen Europese euro's ten opzichte van andere provincies, geeft dit memo een benchmarking op basis van het aantal inwoners en het BNP (in totaal en per jaar). Ook is van de andere provincies de verdeling van de middelen tussen thematische en geografische fondsen weergegeven.

2.5 Multiplier

In de inventarisatie wordt enkel stilgestaan bij de verleende Europese subsidie. Omdat de meeste programma's slechts een deel van de projectkosten financieren, is de projectomvang en bijbehorende investeringsimpuls groter dan het bedrag aan Europese subsidie. Onder de thematische programma's varieert de Europese subsidie globaal gesteld van 30% tot 100% van de kosten. In de geografische programma's moet tegenover iedere Europese euro minimaal een 'nationale' euro staan (met historische ervaringscijfers in EFRO bijvoorbeeld dat de multiplier oploopt tot bijna 4).

Op basis van (gemiddelde) subsidiebijdragen en ervaring is een gemiddeld subsidiepercentage per programma vastgesteld. De hieruit volgende multiplier per programma is weergegeven in de tabellen in bijlage 1. Door deze informatie te combineren met de verleende subsidie per programma, kan per onderzoeksgebied de investeringsimpuls en de gewogen multiplier worden vastgesteld. De investeringsimpuls – totale projectkosten van Utrechtse organisaties binnen de projecten – bedraagt **€ 507.590.282**. De gewogen multiplier voor Utrecht bedraagt **1,34**. Vanwege het grote aandeel Horizon2020 (met subsidiepercentages tot 100%) ligt de gewogen multiplier dicht bij 1 dan bij het EFRO-ervaringscijfer van bijna 4).

2.6 Toebedeling financiering

Wij rekenen de euro's toe op basis van de locaties zoals aanwezig in de programmadatabases. Dit houdt in dat bijvoorbeeld alle financiering die TNO ontvangt binnen Horizon2020 wordt toegeschreven aan Den Haag. Dit komt doordat in Den Haag het hoofdkantoor van TNO gevestigd is en daardoor in de Horizon2020 database alle projecten toeschrijft op dit postadres. Het is voor ons niet inzichtelijk in welke TNO-vestiging de werkzaamheden daadwerkelijk uitgevoerd worden en daarom houden wij ook Den Haag aan als projectplaats in de monitoring – tenzij detailinformatie beschikbaar is (zoals binnen EFRO Kansen voor West).

Hiernaast wordt binnen Interreg soms met voucherregelingen gewerkt. Dit houdt in dat Europese subsidie eerst terecht komt bij een intermediaire organisatie die dit geld vervolgens weer verdeelt over andere partijen. Deze partijen zijn niet bij ons bekend, dit komt doordat in de openbare database alleen de primaire ontvanger van de middelen wordt benoemd, bij een voucherregeling de intermediaire organisatie. Dit houdt in dat in de monitoring ook slechts melding gemaakt wordt van deze intermediair en het totale bedrag aan financiering aan deze organisatie wordt toegeschreven.

2.7 Doorontwikkeling monitoringsysteem

Er vindt **continu inhoudelijke toetsing** van het monitoringsysteem plaats, onder andere door contacten die ERAC heeft met de provincies of met subsidieverstrekken. Regelmatig wordt met deze informatie de database aangescherpt. Het is hierdoor mogelijk dat een subsidiebedrag wordt aangepast, of dat van het ene naar het andere peilmoment een eerder aangebrachte categorisering wijzigt, bijvoorbeeld van topcluster Chemie en Materialen naar HTSM. Dit alles met als doel om op het moment van rapportage het monitoringsysteem zo goed mogelijk inzicht te laten geven in de verleende Europese subsidie in het onderzoeksgebied.

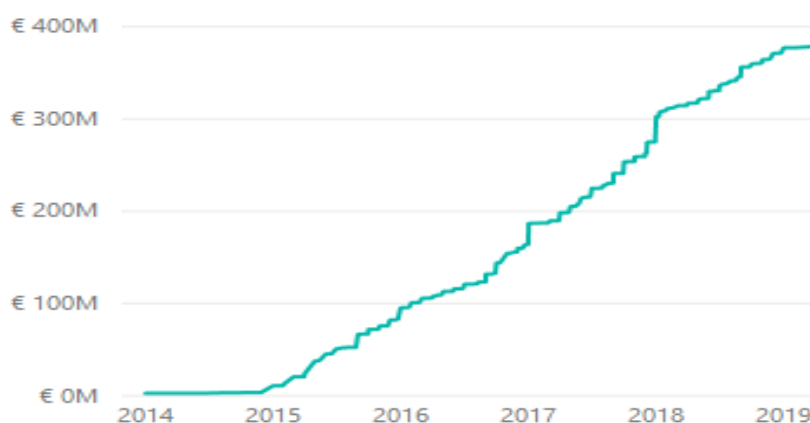
drie

Stand van verleende euro's per 1 september 2018 – inclusief categoriseringen

Inleiding

Per peildatum 1 september 2018 is er binnen [1.310 projecten](#) in totaal ruim [378 miljoen euro](#) aan Europese subsidie toegekend aan organisaties gevestigd in de provincie Utrecht.

Van ieder project is een 'database-startdatum' vastgelegd. Indien beschikbaar is dit de datum van de verleningsbeschikking. Als alternatief wordt de startdatum van het project gebruikt, of anders de datum van vastlegging in de database. Op basis van deze data kan de ontwikkeling van de toekenningen van Europese euro's in de tijd worden weergegeven. In figuur 1 is de cumulatieve ontwikkeling voor Utrechtse organisaties weergegeven. De Europese programma-periode 2014-2020 heeft effectief pas eind 2014 geleid tot subsidie-verleningen aan projecten. Daardoor begint de lijn pas vanaf dat moment te stijgen.

Figuur 1: Cumulatieve groei toegekende Europese subsidie in provincie Utrecht

In de volgende paragrafen worden de belangrijkste resultaten van het onderzoek gegeven. In de tabellen in deze paragrafen wordt onder '[Aantal projecten](#)' het aantal unieke projecten verstaan waarin minimaal één organisatie uit het rapportagegebied deelneemt.

Het bedrag bij '[Europese subsidie](#)' betreft het totaal aan verleende subsidie aan de organisaties in het rapportagegebied binnen deze projecten. Dit geldt voor alle tabellen tenzij expliciet vermeld in een voetnoot.

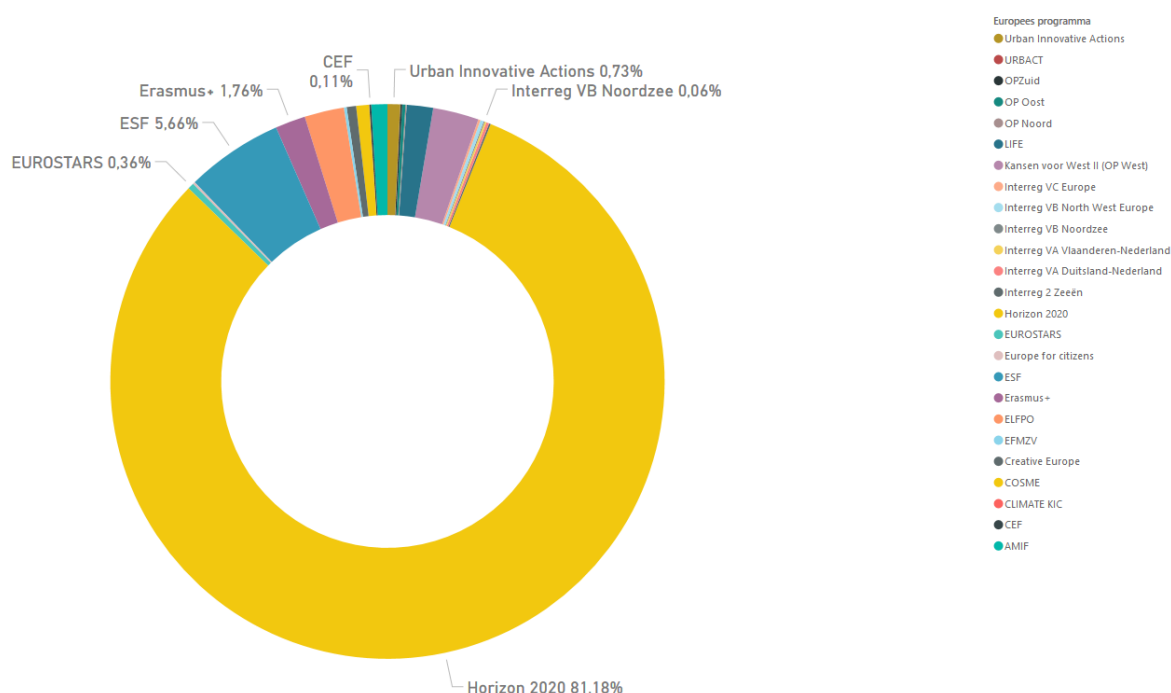
3.1 Euro's en aantal projecten naar programma

Europees programma	Europese subsidie	Percentage	Aantal projecten	Percentage
Provinciale regie				
Kansen voor West II (OP West) ¹	€ 10.130.689	2,68%	29	2,21%
ELFPO/POP 3	€ 8.719.723	2,30%	82	6,26%
OP Oost	€ 729.755	0,19%	15	1,15%
Interreg VA Duitsland-Nederland	€ 621.083	0,16%	7	0,53%
Interreg VA Vlaanderen-Nederland	€ 406.351	0,11%	3	0,23%
OPZuid	€ 386.965	0,10%	11	0,84%
Interreg 2 Zeeën	€ 378.346	0,10%	1	0,08%
OP Noord	€ 247.539	0,07%	2	0,15%
Subtotaal provinciale regie	€ 21.620.451	5,71%	150	11,45%
Nationale regie				
ESF	€ 21.423.481	5,66%	530	40,46%
AMIF	€ 3.553.169	0,94%	8	0,61%
Interreg VB North West Europe	€ 734.000	0,19%	3	0,23%
EFMZV	€ 613.220	0,16%	2	0,15%
Interreg VB Noordzee	€ 235.079	0,06%	3	0,23%
Subtotaal nationale regie	€ 26.558.949	7,02%	546	41,68%
Europese regie				
Horizon 2020	€ 307.207.613	81,18%	510	38,93%
Erasmus+	€ 6.665.388	1,76%	49	3,74%
LIFE	€ 5.814.610	1,54%	8	0,61%
COSME	€ 2.832.946	0,75%	3	0,23%
Urban Innovative Actions	€ 2.778.313	0,73%	1	0,08%
Creative Europe	€ 2.088.817	0,55%	19	1,45%
EUROSTARS	€ 1.370.546	0,36%	6	0,46%
Europe for citizens	€ 487.843	0,13%	10	0,76%
Interreg VC Europe	€ 487.097	0,13%	3	0,23%
CEF	€ 418.685	0,11%	1	0,08%
URBACT	€ 40.955	0,01%	1	0,08%
CLIMATE KIC ²	€ 36.375	0,01%	3	0,23%
Subtotaal Europese regie	€ 330.229.187	87,27%	614	46,87%
Eindtotaal	€ 378.408.587	100,00%	1.310	100,00%

Tabel 1: Aantal projecten en Europese subsidie per programma

¹ Met peildatum 1 september 2018 zijn de zeer recent ingediende EFRO-projecten niet opgenomen, waaronder de fondsen en toeleiding naar kapitaal (EBU), Asfaltcentrale, TRACK-U, KARDIO en groupcharge app. Deze projecten leveren Utrechtse organisaties 16 miljoen euro subsidie op.

² Knowledge and innovation community

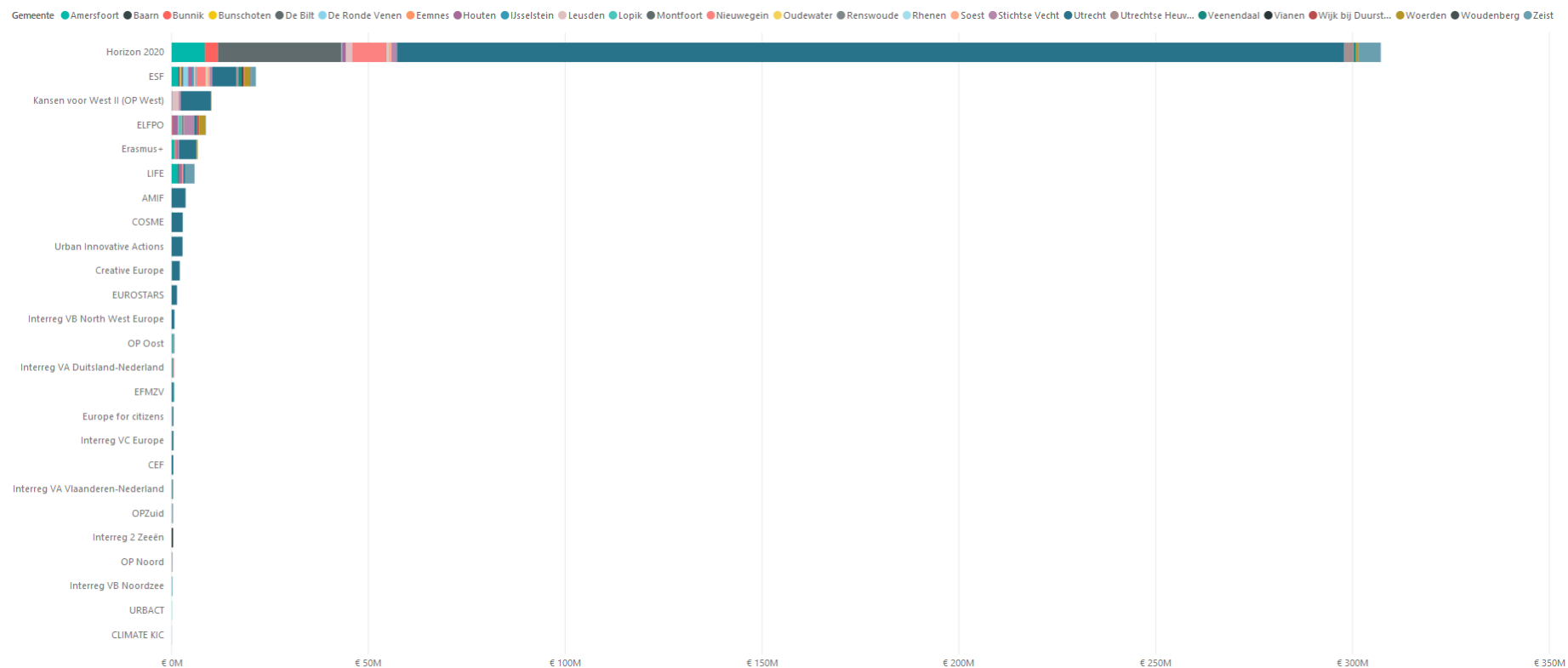

Figuur 2: Aandeel programma's naar euro in procenten

Enkele opvallende constateringën uitelicht:

- Utrechtse organisaties participeren ook in OPZuid, OP Oost en OP Noord terwijl Utrecht geografisch gezien niet tot deze programmagebieden behoort. Andersom kan het ook gebeuren dat organisaties buiten het programmagebied van Kansen voor West II participeren in dit programma.
- Opvallend is dat het aandeel ESF in aantal projecten 40% is, terwijl het aandeel van ESF in het totaal bedrag aan Europese subsidie 6% is. Dit is te verklaren doordat binnen ESF vaak sprake is van projecten met een kleine omvang. Denk hier bijvoorbeeld aan projecten van € 10.000 aan subsidiekosten.
- Veruit het grootste Europees programma in Utrecht is Horizon2020. Dit is te verklaren door de aanwezigheid van vele kennisinstellingen in de provincie, met name de Universiteit Utrecht en het Universitair Medisch Centrum.

De verdeling van de verleende euro's per programma over de gemeentes in euro's is te zien in figuur 3 op de volgende pagina.

Figuur 3: Verdeling Europese subsidie per programma naar gemeente

Horizon2020 - call	Europese subsidie	Aantal projecten
Horizon 2020 - Research & Innovation Action	€ 113.660.480	197
Horizon 2020 - ERC Grant (European Research Council)	€ 99.894.515	62
Horizon 2020 - Marie Curie	€ 39.163.513	121
Horizon 2020 - Innovation Action	€ 21.584.368	46
Horizon 2020 - Coordination and Support Action	€ 10.760.707	57
Horizon 2020 - SME	€ 10.433.998	17
Horizon 2020 - COFUND	€ 10.192.500	9
Horizon 2020 - overig	€ 1.517.531	1
Totaal	€ 307.207.613	510

Tabel 2: Aantal projecten en Europese subsidie binnen Horizon2020

Tabel 2 maakt inzichtelijk binnen welke Horizon2020 calls Utrechtse organisaties het meest actief zijn. De meeste financiering wordt verworven binnen Research & Innovation Action (RIA) en ERC. De verschillende Horizon2020 calls zijn te vertalen naar TRL-niveaus³. Zo hebben projecten binnen RIA een TRL-niveau tussen 3 en 5. Dit houdt in dat in Utrecht vooral projecten worden uitgevoerd waarin prototypes worden opgezet en onderzocht in een laboratorium omgeving. Projecten binnen ERC hebben een TRL-niveau tussen 1 en 3, dit zijn bijvoorbeeld onderzoeken naar het opstellen van nieuwe theorieën. Ook hierin zijn Utrechtse organisaties erg actief.

Tabel 3 hierna geeft *ter illustratie* per programma de gemiddelde subsidie op die aan Utrechtse organisaties wordt verleend. Deze gemiddeldes zijn berekend aan de hand van projecten die beschikt zijn aan Utrechtse partijen. Voor Urban Innovative Actions is dit bijvoorbeeld maar één project. Doordat dit een groot project is, valt het gemiddelde van dit programma vanzelfsprekend dus ook hoog uit.

Europees programma	Gemiddelde Europese subsidie
Urban Innovative Actions	€ 2.778.313
COSME	€ 1.416.473
Horizon 2020	€ 550.551
EUROSTARS	€ 456.849
LIFE	€ 447.278
AMIF	€ 444.146
CEF	€ 418.685
Interreg 2 Zeeën	€ 378.346
EFMZV	€ 306.610
Interreg VB North West Europe	€ 244.667
Kansen voor West II (OP West)	€ 206.749
Interreg VC Europe	€ 162.366

³ De Technology Readiness Levels geven de mate van ontwikkeling van een technologie aan, waarbij TRL 1 staat voor technologie aan het begin van de ontwikkeling en TRL 9 voor technologie die technisch en commercieel gereed is.

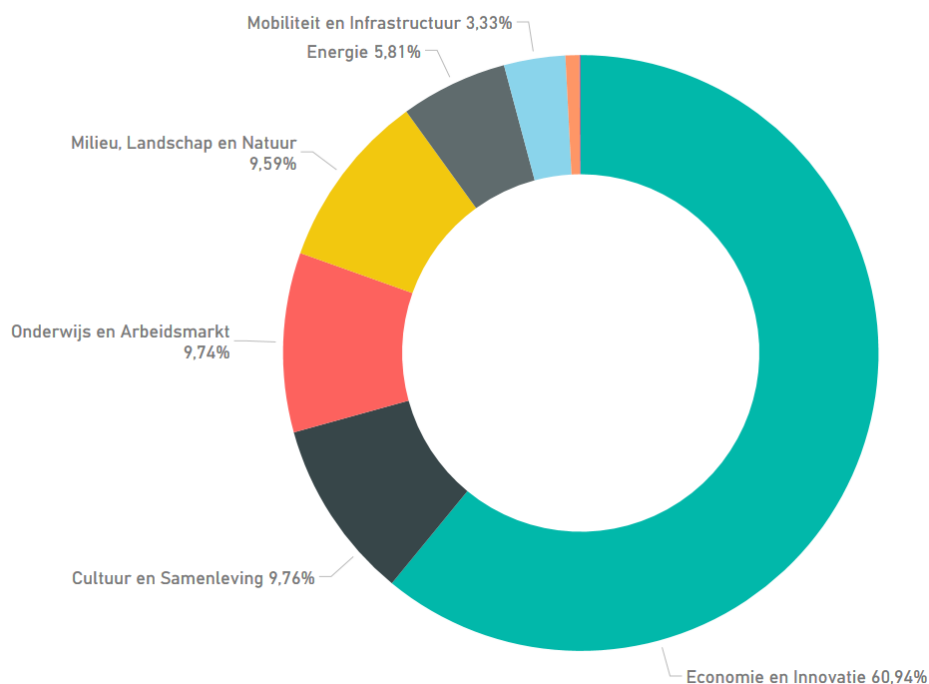
Europees programma	Gemiddelde Europese subsidie
Erasmus+	€ 136.028
Interreg VA Vlaanderen-Nederland	€ 135.450
OP Noord	€ 123.770
Interreg VB Noordzee	€ 117.540
Creative Europe	€ 109.938
ELFPO/ POP 3	€ 108.997
Interreg VA Duitsland-Nederland	€ 56.462
OP Oost	€ 48.650
Europe for citizens	€ 44.349
URBACT	€ 40.955
ESF	€ 36.127
OPZuid	€ 35.179
CLIMATE KIC	€ 12.125

Tabel 3: Gemiddelde subsidie per Utrechtse organisatie per programma

3.2 Euro's naar bestuurlijk thema

Bestuurlijk thema	Europese subsidie	Percentage	Aantal projecten	Percentage
Economie en Innovatie	€ 230.604.554	60,94%	485	37,02%
Cultuur en Samenleving	€ 36.950.539	9,76%	71	5,42%
Onderwijs en Arbeidsmarkt	€ 36.855.683	9,74%	596	45,50%
Milieu, Landschap en Natuur	€ 36.299.652	9,59%	73	5,57%
Energie	€ 21.983.780	5,81%	44	3,36%
Mobiliteit en Infrastructuur	€ 12.584.961	3,33%	27	2,06%
Zorg en Welzijn	€ 2.861.012	0,76%	10	0,76%
Toerisme en Recreatie	€ 268.407	0,07%	4	0,31%
Totaal	€ 378.408.587	100,00%	1.310	100,00%

Tabel 4: Aantal projecten en Europese subsidie per bestuurlijk thema

Figuur 4: Aandeel per bestuurlijk thema in euro's in procenten

Bij de verdeling naar bestuurlijke thema valt het volgende op:

- Economie en Innovatie is verantwoordelijk voor 60% van de verworven financiering. Dit is een logisch gevolg van het feit dat veel Europese programma's gericht zijn op dit thema. Denk bijvoorbeeld aan Horizon2020 en Eurostars, maar ook Kansen voor West II.
- Met vier projecten scoort Toerisme & Recreatie relatief laag. Dit is te verklaren doordat vanuit de Europese programma's weinig focus ligt op dit thema. Binnen ELFPO/POP 3 zijn in beperkte mate mogelijkheden binnen dit thema.

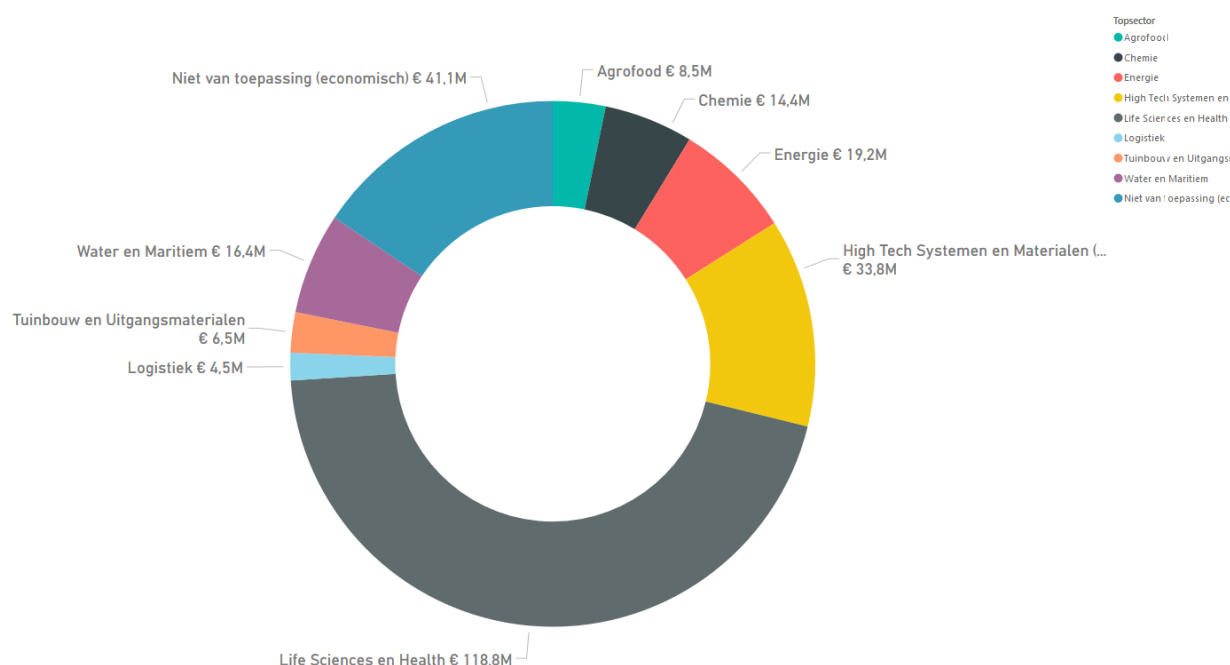
3.3 Euro's naar topsector

Topsector	Europese subsidie	Percentage	Aantal projecten	Percentage
Life Sciences en Health	€ 118.825.494	31,40%	185	14,12%
High Tech Systemen en Materialen (HTSM)	€ 33.767.663	8,92%	89	6,79%
Energie	€ 19.170.872	5,07%	45	3,44%
Water en Maritiem	€ 16.365.741	4,32%	30	2,29%
Chemie	€ 14.430.700	3,81%	31	2,37%
Agrofood	€ 8.524.452	2,25%	74	5,65%
Tuinbouw en Uitgangsmaterialen	€ 6.523.178	1,72%	17	1,30%
Logistiek	€ 4.459.637	1,18%	15	1,15%
Niet van toepassing (economisch)	€ 41.109.560	10,86%	68	5,19%
Subtotaal	€ 263.177.297	69,55%	554	42,29%

Topsector	Europese subsidie	Percentage	Aantal projecten	Percentage
Niet gecategoriseerd (niet-economisch)	€ 115.231.290	30,45%	756	57,71%
Eindtotaal	€ 378.408.587	100,00%	1.310	100,00%

Tabel 5: Aantal projecten en Europese subsidie per topsector

Alle projecten zijn gecategoriseerd naar economisch topsector volgens het nationaal topsectorenbeleid. Economische projecten die niet onder deze sectoren te plaatsen waren, zijn ingedeeld onder 'Niet van toepassing (economisch)'. De niet-economische projecten zijn weergegeven als 'Niet gecategoriseerd'. Uit de cijfers blijkt dat bijna 60% van de verleende Europese subsidie in Utrecht toe te rekenen is aan één van de topsectoren.

Figuur 5: Aandeel economische projecten in euro's

Bij de verdeling naar topsector valt het volgende op:

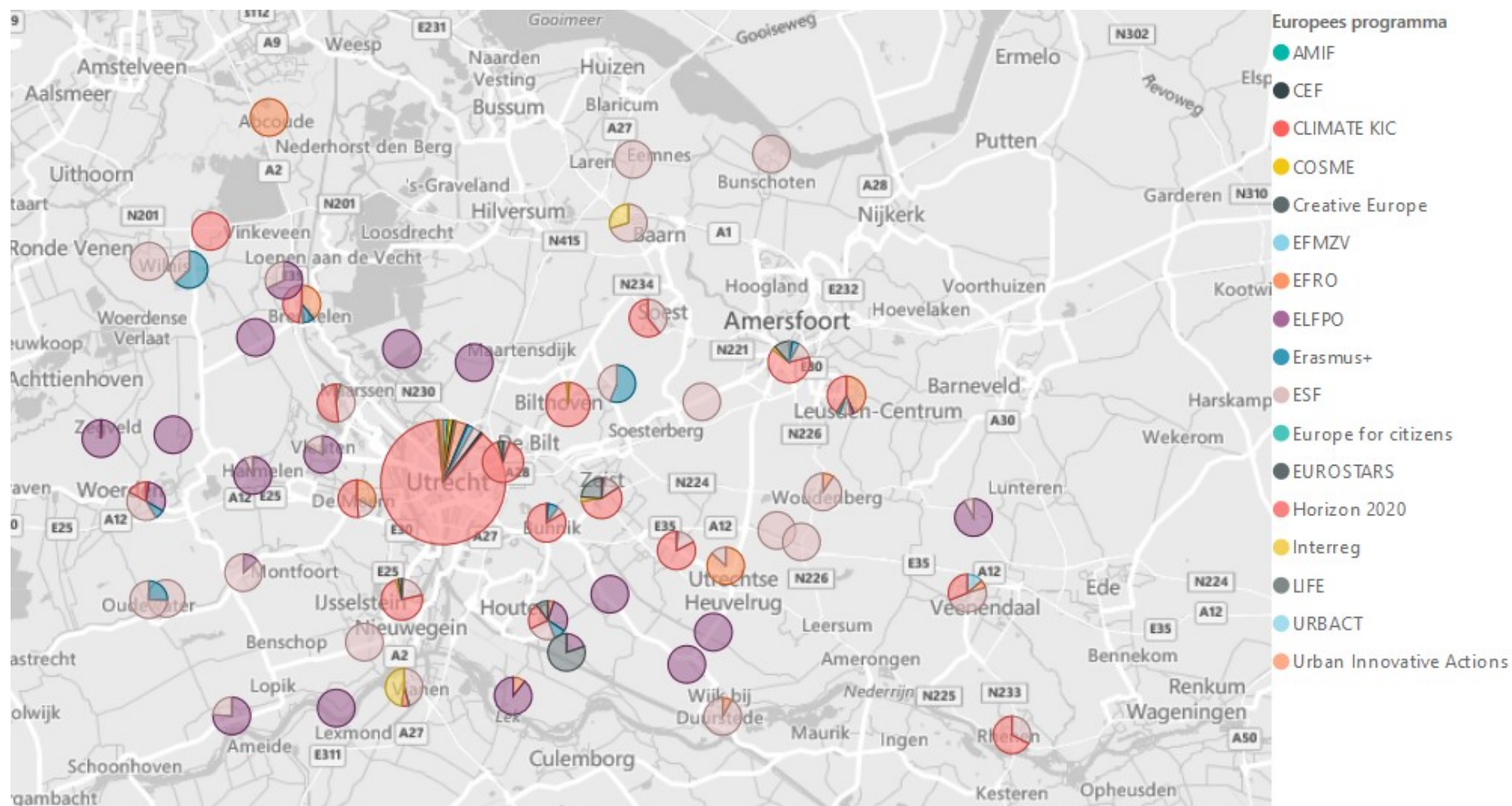
- Een groot aantal van de projecten wordt niet gecategoriseerd naar topsector. Dit zijn bijvoorbeeld projecten binnen ESF of Erasmus+. Dit zijn veelal projecten zonder economisch karakter die in geen enkele economische sector te plaatsen zijn. Zij zijn daarom niet te koppelen aan een topsector.
- Wanneer gekeken wordt naar de projecten die wel onder een topsector vallen, valt vooral de topsector Life Sciences en Health op. De Life Sciences and Health projecten worden vooral uitgevoerd door het UMC.

3.4 Euro's naar gemeente

In deze paragraaf worden de euro's weergegeven naar Utrechtse gemeente (op alfabetische volgorde).

Gemeente	Europese subsidie
Amersfoort	€ 13.167.947
Baarn	€ 302.756
Bunnik	€ 4.074.205
Bunschoten	€ 232.797
De Bilt	€ 32.941.220
De Ronde Venen	€ 1.402.769
Eemnes	€ 70.740
Houten	€ 4.823.078
IJsselstein	€ 424.520
Leusden	€ 3.733.396
Lopik	€ 875.660
Montfoort	€ 179.764
Nieuwegein	€ 11.964.023
Oudewater	€ 160.076
Renswoude	€ 608.491
Rhenen	€ 553.264
Soest	€ 1.225.924
Stichtse Vecht	€ 5.525.765
Utrecht	€ 275.335.358
Utrechtse Heuvelrug	€ 3.069.457
Veenendaal	€ 1.707.803
Vianen	€ 793.851
Wijk bij Duurstede	€ 763.290
Woerden	€ 4.191.689
Woudenberg	€ 147.255
Zeist	€ 10.133.488
Totaal	€ 378.408.587

Tabel 6: Financiering per gemeente

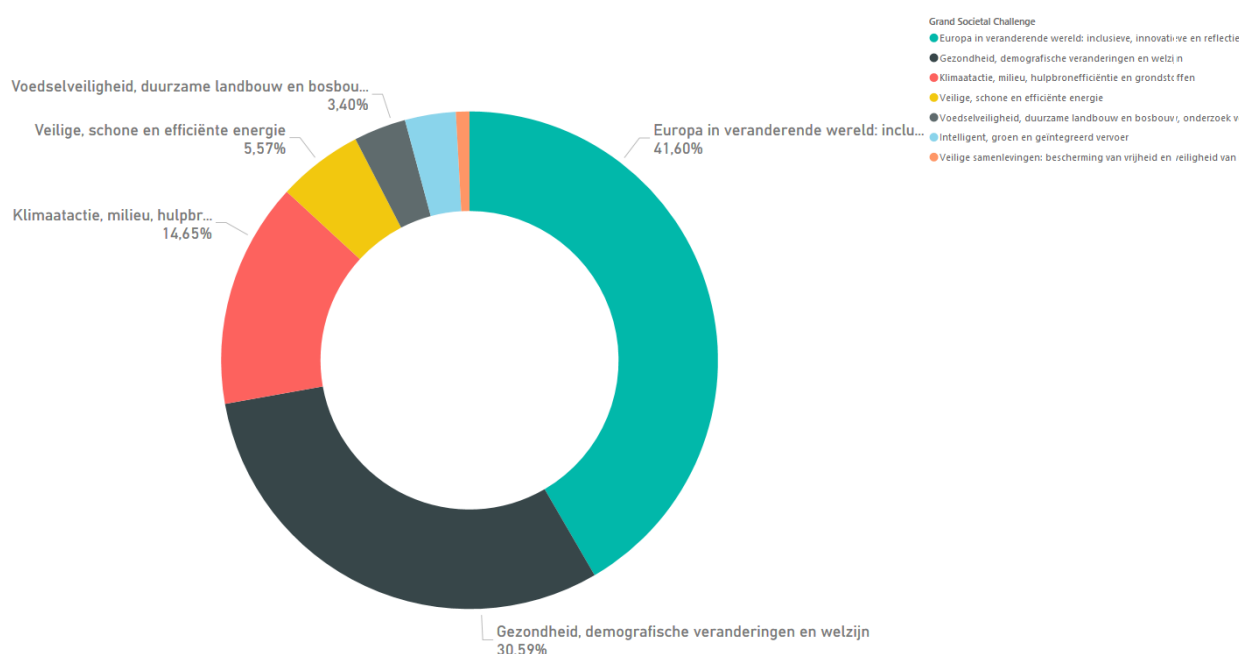

Kaart 1: Europese subsidie per Utrechtse gemeente naar Europees programma in euro's

3.5 Euro's naar Grand Societal Challenge

Grand Societal Challenge	Europese subsidie	Percentage	Aantal projecten	Percentage
Europa in veranderende wereld: inclusieve, innovatieve en reflectieve maatschappijen	€ 157.420.624	41,60%	848	64,73%
Gezondheid, demografische veranderingen en welzijn	€ 115.757.167	30,59%	183	13,97%
Klimaatactie, milieu, hulpbronefficiëntie en grondstoffen	€ 55.446.546	14,65%	111	8,47%
Veilige, schone en efficiënte energie	€ 21.061.037	5,57%	44	3,36%
Voedselveiligheid, duurzame landbouw en bosbouw, onderzoek voor zee-, kust- en binnenwater en de bio-economie	€ 12.872.963	3,40%	89	6,79%
Intelligent, groen en geïntegreerd vervoer	€ 12.516.139	3,31%	24	1,83%
Veilige samenlevingen: bescherming van vrijheid en veiligheid van Europa en de Europese burgers	€ 3.334.111	0,88%	11	0,84%
Totaal	€ 378.408.587	100,00%	1.310	100,00%

Tabel 7: Projecten per Grand Societal Challenge in aantallen en euro's

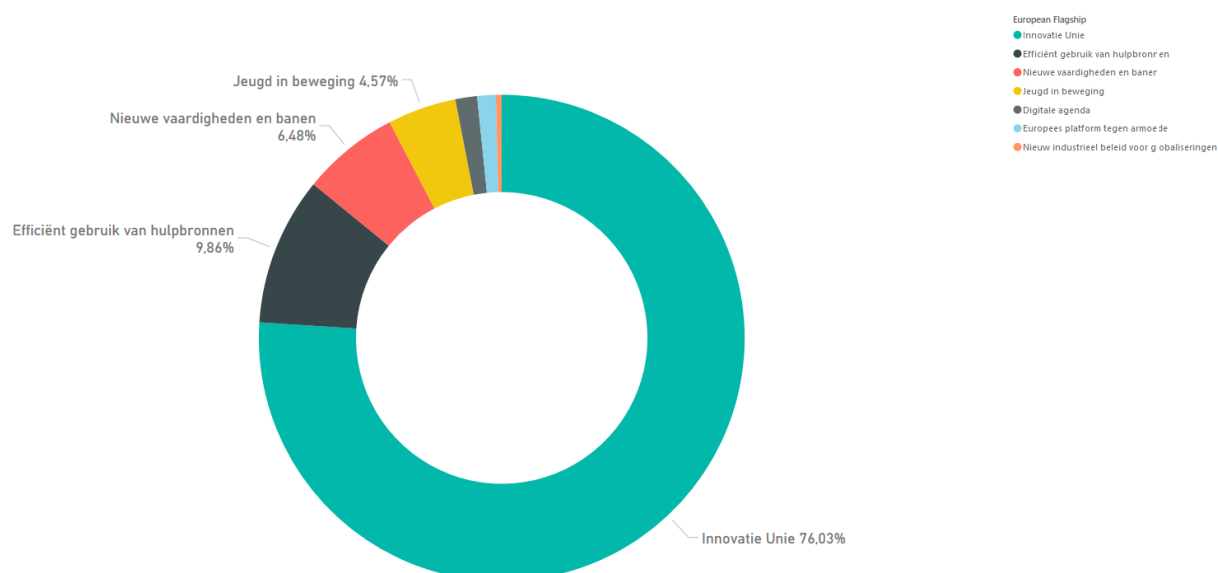

Figuur 6: Aandeel Grand Societal Challenges in euro in procenten

3.6 Euro's naar European Flagship

European Flagship	Europese subsidie	Percentage	Aantal projecten	Percentage
Innovatie Unie	€ 287.686.157	76,03%	544	41,53%
Efficiënt gebruik van hulpbronnen	€ 37.319.566	9,86%	67	5,11%
Nieuwe vaardigheden en banen	€ 24.516.664	6,48%	100	7,63%
Jeugd in beweging	€ 17.290.638	4,57%	567	43,28%
Digitale agenda	€ 5.468.882	1,45%	15	1,15%
Europees platform tegen armoede	€ 4.665.881	1,23%	11	0,84%
Nieuw industrieel beleid voor globalisering	€ 1.460.798	0,39%	6	0,46%
Totaal	€ 378.408.587	100,00%	1.310	100,00%

Tabel 8: Projecten per Flagship in aantallen en euro's

Figuur 7: Aandeel Flagships in euro in procenten

vier Analyses

4.1 Categorisering organisaties naar type begunstigden

Deze paragraaf geeft inzicht in de verschillende typen organisaties. Hierdoor ontstaat een helder beeld van de participatie van de verschillende typen organisaties in Europees gefinancierde projecten. Universiteiten ontvangen veruit de meeste Europese subsidie. Dit is logisch gezien de focus op kennis en innovatie in de grootste Europese fondsen. Het MKB, een belangrijke doelgroep zowel voor de Europese Commissie als de Nederlandse provincies, scoort ook goed met een derde plek wat betreft verleende subsidie gemeten naar euro's en een eerste plek naar aantal deelnames. Binnen de verwerkte categorisering:

- ⇒ is 21% van het aantal ontvangers MKB (gevolgd door universiteiten 18% en grootbedrijf 15%),
- ⇒ komt 7% van de Europese euro's bij MKB terecht (na universiteiten 45% en rijksoverheid 8%).

Overigens is het aandeel van het MKB in de praktijk nog hoger, omdat ook in andere categorieën - bijvoorbeeld het landbouwbedrijf - organisaties als MKB te classificeren zijn.

Type organisatie	Europese subsidie	Percentage	Aantal deelnames ⁴	Percentage
Overheid				
Rijksoverheid	€ 28.901.362	8%	68	5%
Gemeente	€ 19.373.777	5%	110	7%
Intermediaire organisatie	€ 18.991.993	5%	111	8%
NGO	€ 7.380.612	2%	34	2%
Waterschap	€ 4.911.981	1%	8	1%
Openbare voorziening	€ 4.826.590	1%	28	2%
Provincie	€ 1.948.488	1%	7	0%
Overig publiek	€ 1.933.333	1%	18	1%
Subtotaal overheid	€ 88.268.135	23%	384	26%
Bedrijfsleven				
MKB	€ 27.944.215	7%	307	21%
Groot bedrijf	€ 16.776.326	4%	216	15%
Overig privaat	€ 13.435.651	4%	75	5%
Culturele instelling	€ 1.297.790	0%	14	1%
Landbouwbedrijf	€ 860.533	0%	51	3%
Nutsbedrijf	€ 330.157	0%	4	0%
Geprivatiseerde voorziening	€ 271.119	0%	7	0%
Subtotaal bedrijfsleven	€ 60.915.792	16%	674	46%

⁴ Onder 'Aantal deelnames' is het aantal projectdeelnames weergegeven. Als een organisatie in zes projecten deelneemt, is deze organisatie zes keer meegeteld. In totaal zijn er 706 unieke organisaties in Utrecht die Europese subsidie hebben ontvangen.

Onderzoek & opleiding				
Universiteit	€ 168.776.252	45%	263	18%
Onderzoeksinstituut	€ 52.840.648	14%	89	6%
HBO	€ 4.337.134	1%	19	1%
MBO	€ 2.537.828	1%	12	1%
Primair onderwijs	€ 362.200	0%	24	2%
Overig onderwijs	€ 289.453	0%	3	0%
Voortgezet onderwijs	€ 81.145	0%	5	0%
Subtotaal onderzoek & opleiding	€ 229.224.659	61%	415	28%
Eindtotaal	€ 378.408.587	100%	1.473	100%

Tabel 9: Verdeling deelnemende organisaties naar type organisatie

4.2 Gecreëerde werkgelegenheid

Deze cijfers zijn gebaseerd op categorisering van ieder project naar één van de 21 categorieën in de EIM-rekentool⁵. Omdat de rekentool gebaseerd is op input van totale projectkosten, is een multiplier gebruikt om de Europese subsidie om te rekenen naar totale projectkosten. Deze multiplier verschilt per programma. Een toelichting op de multiplier is te vinden in bijlage 1.

Zoals in de tabel te zien is, worden voor enkele EIM-categorieën – ongeacht de projectomvang of andere specificaties – geen arbeidsplaatsen voorzien.

EIM-categorie	Europese subsidie	FTE
Scholing en arbeidsmarkt	€ 44.375.347	2.620
Oprichten en uitbreiden kennisinstellingen	€ 95.384.967	2.149
Ontwikkelingen van technologie en innovatie in speerpuntsectoren	€ 197.014.562	2.084
Bedrijfsgesichte maatregelen rond het stimuleren van ondernemerschap in het MKB	€ 1.063.233	102
Ontwikkelen en stimuleren ict-toepassingen in MKB	€ 1.018.719	40
Bedrijfsgesichte maatregelen rond het faciliteren van ondernemerschap in het MKB	€ 1.380.650	39
Intensiveren van R&D-capaciteit in de regio	€ 4.201.902	20
Stimulering clustervorming in sectoren	€ 1.717.101	17
Verbetering milieukwaliteit	€ 18.061.729	0
Uitbreiding en modernisering cultureel aanbod	€ 6.615.807	0

⁵ De EIM-rekentool is in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken ontwikkeld om van projecten verwachte vervolginvesteringen en werkgelegenheid in te schatten. Hiervoor zijn 21 soorten projecten (maatregelen) gedefinieerd, met voor ieder soort een eigen berekeningssystematiek van de vervolginvesteringen en werkgelegenheid.

EIM-categorie	Europese subsidie	FTE
Bereikbaarheid van kenniscentra, hoogwaardige werklocaties en bovenregionale voorzieningen en toplocaties	€ 6.133.521	0
Kwaliteitsverbetering werklocaties	€ 619.458	0
Bereikbaarheid en mobiliteit (geen infrastructuur)	€ 511.838	0
Verbetering toeristisch-recreatief en cultureel voorzieningenniveau	€ 208.316	0
Verbetering toeristisch-recreatieve infrastructuur en voorzieningenniveau	€ 101.438	0
Totaal	€ 378.408.587	7.071

Tabel 10: Europese subsidie en gecreëerde FTE per EIM-categorie

4.4 Organisaties

Tabel 12 geeft de organisaties uit provincie Utrecht weer die de meeste subsidie ontvangen uit de verschillende Europese programma's.

Organisatienaam	Europese subsidie	Aantal projecten ⁶
Universiteit Utrecht	€ 118.662.419	191
Universitair Medisch Centrum Utrecht	€ 49.838.217	68
Stichting Nederlandse Wetenschappelijk Onderzoek Instituten	€ 27.649.979	37
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)	€ 17.352.870	33
Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut	€ 10.375.345	26
Gemeente Utrecht	€ 10.186.944	16
Stichting Sron Netherlands Institute For Space Research	€ 5.333.713	9
Julius Clinical Research B.V.	€ 4.959.154	2
KWR Water B.V.	€ 4.931.821	14
Prinses Maxima Centrum Voor Kinderoncologie B.V.	€ 4.326.750	3

Tabel 11: meest participerende Utrechtse organisaties

⁶ Onder 'Aantal projecten' wordt het aantal projecten verstaan waaraan de organisatie deelneemt. Het bedrag bij 'Europese subsidies' betreft het totaal aan verleende subsidie aan de organisatie binnen deze projecten.

Vijf

EIB-Financiering

5.1 Euro's financiering door EIB

Naast de euro's subsidie die uit de geïnterviewde programma's naar Utrecht stromen, stelt de EIB euro's als financieringen beschikbaar. Deels als zogenaamde 'directe leningen' (leningen direct aan leningnemers), deels indirect door middel van garantstellingen aan de national promotional banks. Directe leningen staan in de database op basis van locatie van de leningnemer. De bedragen via de national promotional banks worden toegerekend aan de respectieve provincies op basis van bruto regionaal product.

Projectnaam	EIB-bijdrage
PORTAAL HOUSING CORPORATION	€ 200.000.000
ROYAL FRIESLANDCAMPINA RDI	€ 150.000.000
NS RAIL ROLLING STOCK 2-INTERCITY NEW GENERATION	€ 100.000.000
Subtotaal directe leningen	€ 450.000.000
NS RAIL ROLLING STOCK	€ 300.000.000,00
NWB BANK INFRASTRUCTURE MBIL	€ 35.143.644,00
ABN AMRO BANK NV LOAN FOR SMES II	€ 30.750.688,00
NS RAIL ROLLING STOCK 2-INTERCITY NEW GENERATION	€ 30.750.688,00
NETHERLANDS FLOOD DEFENSE PPP	€ 27.490.770,00
RABOBANK LOAN FOR SMES AND MID-CAPS V	€ 26.357.733,00
ABN AMRO BANK NV LOAN FOR SMES III	€ 21.964.777,00
NWB BANK INFRASTRUCTURE MBIL II	€ 21.964.777,00
BNG BANK INFRASTRUCTURE MBIL	€ 21.964.777,00
ABN AMRO BANK NV LOAN FOR SMES IV	€ 21.964.777,00
RABOBANK IMPACT LOAN FOR SMES AND MIDCAPS IV	€ 21.964.777,00
NETHERLANDS OFFSHORE WIND	€ 18.186.836,00
DE LAGE LANDEN LOAN FOR SMES AND MID-CAPS II	€ 17.571.822,00
NETHERLANDS OFFSHORE WIND	€ 17.571.822,00
RABOBANK LOAN FOR SMES AND MID-CAPS VII	€ 17.571.822,00
DE LAGE LANDEN LOAN FOR SMES AND MID-CAPS III	€ 17.571.822,00
DE LAGE LANDEN LOAN FOR SMES AND MID-CAPS IV	€ 17.571.822,00
RABOBANK LOAN FOR SMES AND MID-CAPS VI	€ 17.571.822,00
NETHERLANDS OFFSHORE WIND	€ 15.814.640,00
RABOBANK IMPACT LOAN FOR SMES AND MIDCAPS III	€ 15.375.344,00
NIBC MID-CAP GUARANTEE	€ 14.277.105,00
DE LAGE LANDEN LOAN FOR SMES AND MID-CAPS I	€ 13.178.866,00
DE LAGE LANDEN LOAN FOR SMES AND MID-CAPS I	€ 13.178.866,00

ING BANK NV LOAN FOR SMES AND MIDCAPS VI	€ 12.300.275,00
RABOBANK SME AND MIDCAP SUPPORT	€ 11.245.966,00
RABOBANK LOAN FOR SMES AND MID-CAPS VIII	€ 10.982.389,00
RABOBANK LOAN FOR SMES AND MID-CAPS V	€ 8.785.911,00
RABOBANK IMPACT LOAN FOR SMES AND MIDCAPS II	€ 8.785.911,00
QREDITS LOAN FOR SMES I	€ 7.028.729,00
LTE VOLTE - HIGH SPEED MOBILE INTERNET ROLLOUT	€ 6.479.609,00
DE LAGE LANDEN CIRCULARITY L4SME-MIDCAPS	€ 5.798.701,00
RABOBANK IMPACT LOAN FOR SMES - SUSTAINABILITY	€ 4.392.955,00
PAN EUROPEAN BNP PARIBAS LEASING SOLUTIONS	€ 3.514.364,00
NIBC MID-CAP GUARANTEE	€ 2.200.447,00
DEUTSCHE BANK KMU & MID-CAP LOAN III	€ 2.196.478,00
QREDITS LOAN FOR SMES I	€ 1.757.182,00
SG INNOVATIVE EQUIPMENT LEASING FRAMEWORK LOAN	€ 1.317.887,00
INNOVATIVE PROCESS TECHNOLOGIES	€ 1.186.098,00
NETHERLANDS FLOOD DEFENSE PPP	€ 1.145.449,00
DEUTSCHE BANK KMU & MID-CAP LOAN IV	€ 439.296,00
DEUTSCHE BANK KMU & MID-CAP LOAN IV	€ 439.296,00
FIVE DEGREES (EGFF)	€ 329.472,00
FIVE DEGREES (EGFF)	€ 329.472,00
EUROPEAN SMES EXPORT FUNDING PLATFORM	€ 219.648,00
NIBC MID-CAP GUARANTEE	€ 0,00
Subtotaal indirecte leningen	€ 846.635.534
Eindtotaal	€ 1.296.635.534

Tabel 12: EIB-financieringen

zes

Benchmarking

Uit de verzamelde data blijken per provincie de volgende relatieve scores als benchmark naar:

- Bruto regionaal product;
- Inwoneraantal;
- Thematische versus geografische fondsen.

6.1 Vergelijking op inwoneraantal (euro's per inwoner per jaar)

Een variabele waar alle provincies op vergeleken worden is hoeveel euro per inwoner in de provincie terecht komt. Dit levert het volgende overzicht op:

Provincie	Euro per inwoner (gehele periode)	Euro per inwoner (per jaar)
Groningen	€ 458	€ 116
Zuid-Holland	€ 320	€ 81
Utrecht	€ 295	€ 74
Gelderland	€ 259	€ 65
Noord-Holland	€ 259	€ 65
Zeeland	€ 255	€ 64
Limburg	€ 239	€ 60
Overijssel	€ 221	€ 56
Noord-Brabant	€ 209	€ 53
Flevoland	€ 163	€ 41
Friesland	€ 96	€ 24
Drenthe	€ 91	€ 23

Tabel 13: Euro's per inwoner

6.2 Relatieve verdeling programma's over locatie van regie

Uit de inventarisaties voor de provincies blijkt een brede variatie in de verdeling van verleende euro's over de programma's als bekeken wordt waar de regie op deze programma's ligt (in de regio, nationaal of Europees).

De variatie is voor het overgrote deel te herleiden tot verschillen in de benutting van Horizon2020. De provincies Groningen, Noord-Brabant en Utrecht scoren daarin beduidend hoger dan andere provincies. Zeeland scoort ook hoog op programma's met Europese regie, dit komt voort uit één zeer omvangrijk CEF-project.

Provincie	Euro- pese regie	Nationale regie	Provinciale regie
Drenthe	43,13%	29,34%	27,53%
Flevoland	39,54%	21,10%	39,36%
Friesland	52,88%	28,01%	19,11%
Gelderland	70,77%	8,53%	20,70%
Groningen	63,84%	15,89%	20,27%
Limburg	60,39%	10,87%	28,74%
Noord-Brabant	71,54%	10,37%	18,09%
Noord-Holland	76,85%	10,06%	13,09%
Overijssel	64,12%	10,63%	25,24%
Utrecht	87,27%	7,02%	5,71%
Zeeland	59,08%	8,58%	32,35%
Zuid-Holland	74,49%	16,80%	8,71%
Totaal	71,58%	12,47%	15,95%

Tabel 14: Vergelijking aandeel programma's naar regieorgaan

6.3 Verworven euro's ten opzichte van het Bruto Regionaal Product

Op basis van vergelijkbare analyses voor andere Nederlandse provincies blijkt dat de score van Utrecht vergelijkbaar is met Limburg en Overijssel wanneer we de verworven euro's afzetten tegen het BRP.⁷

Provincie	Subsidie t.o.v. BRP (gehele periode)	Subsidie t.o.v. BRP (per jaar)
Groningen	1,04%	0,26%
Zeeland	0,80%	0,20%
Zuid-Holland	0,79%	0,20%
Gelderland	0,77%	0,19%
Limburg	0,69%	0,17%
Overijssel	0,67%	0,17%
Utrecht	0,62%	0,16%
Flevoland	0,53%	0,13%
Noord-Brabant	0,50%	0,13%
Noord-Holland	0,50%	0,13%
Friesland	0,33%	0,08%
Drenthe	0,32%	0,08%

Tabel 15: Vergelijking Europese subsidie t.o.v. BRP

⁷ Bedrag uit de inventarisatie afgezet tegen het Bruto Regionaal Product 2014 tot en met 2017 (bron: CBS), berekend naar periode van desbetreffende inventarisatie

Bijlagen

Bijlage 1

Multiplier

Op basis van de verleende Europese subsidie per programma in Utrecht en met gebruikmaking van de gemiddelde multiplier per programma, geldt dat de gewogen multiplier voor Utrecht op dit moment **1,34** bedraagt.

Wanneer de programma's worden uitgesplitst naar Europese, nationale en provinciale regie, zien we grote verschillen in gewogen multiplier. De Europese programma's onder provinciale regie kennen een gewogen multiplier van **2,80**. De Europese programma's onder nationale regie hebben een gewogen multiplier van **2,00** en voor Europese programma's onder Europese regie geldt een gewogen multiplier van **1,19**. Een euro binnen een programma onder provinciale regie lokt dus meer overige investeringen uit dan programma's onder Europese regie zoals Horizon2020.

Europees programma	Multiplier
ELFPO/POP 3	2,86
Interreg 2 Zeeën	2,00
Interreg VA Duitsland-Nederland	2,00
Interreg VA Vlaanderen-Nederland	2,00
Kansen voor West II (OP West)	2,86
OP Noord	2,86
OP Oost	2,86
OPZuid	2,86
Gewogen multiplier Utrecht	2,80

Tabel 16: Multiplier per programma (provinciale regie)

Europees programma	Multiplier
AMIF	2,00
EFMZV	2,00
ESF - Actieve Inclusie	2,00
ESF - Duurzame inzetbaarheid	2,00
Interreg VB Noordzee	2,00
Interreg VB North West Europe	2,00
Gewogen multiplier Utrecht	2,00

Tabel 17: Multiplier per programma (nationale regie)

Europees programma	Multiplier
CEF	2,22
CLIMATE KIC	1,54
COSME	1,43
Creative Europe	2,00
Erasmus+	1,00
Europe for Citizens	2,00
Eurostars	2,00
Horizon 2020 - COFUND	1,18
Horizon 2020 - Coordination and Support Action	1,18
Horizon 2020 - ERC Grant	1,18
Horizon 2020 - Innovation Action	1,18
Horizon 2020 - Marie Curie	1,18
Horizon 2020 - overig	1,18
Horizon 2020 - Research & Innovation Action	1,18
Horizon 2020 - SME	1,18
Interreg VC Europe	1,48
LIFE	1,48
URBACT	2,00
Urban Innovative Actions	1,25
Gewogen multiplier Utrecht	1,19

Tabel 17: Multiplier per programma (Europese regie)

Bijlage 2

Overzicht Europese programma's

Programma	Doelstelling
Asiel- en Migratiefonds (AMIF)	Het Asiel, Migratie en Integratiefonds is een onderdeel van de subsidieregeling voor de Europese migratie- en veiligheidsfondsen 2014-2020. De subsidieregeling bestaat uit het Asiel, Migratie en Integratiefonds (AMIF) en het fonds voor de Interne Veiligheid (ISF). Het AMIF biedt subsidie voor: Actie A: Asiel en opvang Actie B: Integratie Actie C: Terugkeer
Creative Europe	Kaderprogramma voor culturele en audiovisuele sectoren, gericht op: Benutten van c.q. omgaan met mogelijkheden van digitale tijdperk en globalisering, Sectoren in staats tellen economisch potentieel te verzilveren, Toegang geven tot nieuwe internationale markten, publiek en kansen.
Connecting Europe Facility (CEF)	Ondersteunen van een efficiënte, geïntegreerde, duurzame en multimodale infrastructuur in de EU. Geordend naar energie (CEF-E), digitale agenda (CEF-D) en transport (CEF-T).
Cooperation in science and technology (COST)	Coördineren en afstemmen van nationaal gefinancierd onderzoek dat fundamenteel en/of precompetitief van aard is, gericht op vreedzame doeleinden: vraagstukken die voor verschillende landen een gelijke strekking hebben en een basis vormen voor harmonisatie en regelgeving.
COSME (onderdeel binnen Horizon 2020)	Verbeteren van concurrentiekracht van midden- en kleinbedrijf (MKB). Vier hoofdoelen: Toegang tot financiering Toegang tot nieuwe markten Ondersteuning ondernemerschap Verbeteren handelsvoorwaarden
Employment and Social Innovation programma (EaSI)	Financieringsinstrument dat kwalitatief goede en duurzame werkgelegenheid promoot bij een aanvaardbaar en passend niveau van sociale bescherming, tegen sociale uitsluiting en armoede, en voor betere arbeidsomstandigheden
ERASMUS+	Subsidieprogramma voor onderwijs, jeugd en sport. Aan de basis staat de gedachte dat investeringen in onderwijs, opleidingen en niet-formeel leren van cruciaal belang zijn om mensen – ongeacht hun leeftijd of achtergrond – de kans te geven zich voortdurend te ontwikkelen oftewel: een leven lang te leren.
EUREKA	Samenwerkingsprogramma voor marktgericht onderzoek met als doel ontwikkeling van nieuwe processen, producten en diensten. Technologische samenwerking, netwerkprojecten, clusterprojecten in ICT, life sciences, industriële technologie en energie & milieu.

Programma	Doelstelling
Europe for citizens	Burgers actief maken voor de Europese samenleving. Drie doelstellingen: Debat en bewustwording op terrein van Europese geschiedenis en verbondenheid, Participatie in besluitvormingsprocessen en maatschappelijke initiatieven, Disseminatie van projectresultaten tussen beleidsmedewerkers.
European Energy Efficiency Fund (EEE-F)	Publiek-privaat partnerschap van Europese Unie met EIB en een Duitse en Italiaanse bank, gericht op mitigatie van klimaatverandering. Financiering voor energie-efficiëntie, gebruik van hernieuwbare energiebronnen en 'schoon stedelijk transport'.
European Local Energy Assistance facility (ELENA)	Innovatieve energiebesparing in publieke gebouwen, inclusief sociale woningbouw, straatverlichting en verkeerslichten Aanpassing van gebouwen gericht op energiebesparing (verwarming, elektriciteit, isolatie, airconditioning, verlichting) Hernieuwbare energiebronnen toepassen in de gebouwde omgeving, zoals biomassa, fotovoltaïsche energie, zonne-thermische collectoren Renoveren, uitbreiden of bouwen van nieuwe warmte-koude netwerken (inclusief combinatie verwarming / elektriciteit) op gebouw, buurt of stadsniveau Duurzaam stedelijk transport, bijvoorbeeld energie efficiënte bussen (hybride en elektrische bussen), elektrische auto's, nieuwe vervoersconcepten stedelijk gebied Lokale infrastructuur gericht op energie efficiëntie, zoals stedelijke apparatuur, informatie- en communicatiemiddelen en tankmogelijkheden voor nieuwe vervoersmiddelen
Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV)	Bevorderen van een concurrerende, ecologisch duurzame, economisch levensvatbare en maatschappelijk verantwoorde visserij en aquacultuur
Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)	Versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie Ondersteuning van de omschakeling van een koolstof-arme economie in alle sectoren
Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSI, ook bekend als "Junckerfonds")	Financieel instrument (leningen, garanties) voor: Strategische infrastructuur: transport, energie, breedband, Milieu, stedelijke ontwikkeling en sociale projecten, Duurzame energie en efficiënt gebruik van hulpbronnen, Onderwijs, Onderzoek & Innovatie, MKB en Mid Cap bedrijven.
Europees Globaliseringsfonds (EGF)	Het Europees fonds voor aanpassing aan de globalisering biedt steun aan mensen die hun baan verliezen door structurele veranderingen als gevolg van globalisering.
Europees Landbouwfonds voor Plattelands-ontwikkeling (ELFPO), specifiek onderdeel: Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP)	Agrarisch ondernemerschap: versterken van innovatie, verduurzaming en concurrentiekracht Duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen (verbetering waterkwaliteit) Goede conditie van het platteland (biodiversiteit, natuur en landschap) LEADER (Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale): stimuleren van lokale economische ontwikkelingen op het platteland

Programma	Doelstelling
Europees Sociaal Fonds (ESF)	Actieve inclusie Duurzame inzetbaarheid Geïntegreerde territoriale ontwikkeling ESF-EFRO (G4)
Eurostars	Verkorten time-to-market van nieuwe technologieën en verkleinen technische risico's
Health for growth	Het ontwikkelen van gezamenlijke benaderingen en het toepassen van deze benaderingen om beter voorbereid te zijn tegen gezondheidsrisico's Het coördineren van gezondheidsinstellingen om burgers te beschermen tegen grens-overschrijdende gezondheidsrisico's
Horizon 2020	Onderzoeks- en innovatieprogramma gericht op het op de markt brengen van goede ideeën. De nadruk ligt op industrieel onderzoek en experimenten. Het programma streeft naar volledige toegankelijkheid voor kennis-instellingen en bedrijfsleven (met name MKB). Drie pijlers: Excellente wetenschap Industrieel leiderschap Maatschappelijke uitdagingen
Interreg VA Deutschland-Nederland	Subsidie voor projecten ter verhoging van de innovatiekracht van de grensregio langs de Duits-Nederlandse grens en het verminderen van de barrièrewerking van deze grens.
Interreg VA 2 Zeeën	Technologische en sociale innovatie Koolstofarme technologie Aanpassing aan klimaatverandering Efficiënter gebruik van hulpbronnen en materialen
Interreg VB Noordzee Regio	Versterken van onderzoek Efficiënte omgang met hulpbronnen Bescherming van milieu en klimaat Duurzaam & groen vervoer
Interreg VB Noordwest Europa	Versterking van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie Ondersteuning van de overgang naar een koolstofarme economie in alle bedrijfstakken Bescherming van de leefomgeving en stimuleren van efficiënt gebruik van grondstoffen en materiaal
Interreg V Europe ("VC")	Het versterken van onderzoek, technologische ontwikkeling en innovatie Vergroten van de concurrentiekracht van het MKB Het ondersteunen van de overgang naar een koolstofarme economie in alle sectoren Het beschermen van het milieu en bevorderen van efficiënte omgang van hulpbronnen
LIFE	Subprogramma's milieu (75%) en klimaat (25%) Mitigatie van de klimaatverandering Aanpassing aan de klimaatverandering Klimaatgovernance en informatie
URBACT III	Capaciteit om stedelijk beleid te ontwikkelen Ontwerpen van beleid Implementatie van beleid Opbouwen en delen van kennis
Urban Innovative Actions	Transitie naar duurzame energie Stedelijke armoede (met een focus op achtergestelde stadbuurten) Integratie van migranten en vluchtelingen Bevorderen van banen in de lokale economie

Van verkenning naar impact

Regionale ontwikkeling
Projecten en financiering
Europa
Innovation

www.erac.nl

